

SYLABUS

DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2024-2026

(skrajne daty)

Rok akademicki 2024-2025

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Kulturowe funkcje filozofii
Kod przedmiotu*	
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Instytut Filozofii, Instytut Historii
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Filozofii
Kierunek studiów	Komunikacja międzykulturowa
Poziom studiów	Studia II stopnia (magisterskie)
Profil	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	Rok I, semestr II
Rodzaj przedmiotu	Przedmiot kierunkowy
Język wykładowy	Język polski
Koordinator	Dr Marcin Subczak
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	Dr Marcin Subczak

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
2			15						2

1.2. Sposób realizacji zajęć zajęcia w formie tradycyjnej zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość**1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)**

ZALICZENIE Z OCENĄ

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

STUDENT POWINIEN DYSPONOWAĆ SZCZEGÓŁOWĄ WIEDZĄ HISTORYCZNĄ I WIEDZĄ O KULTURZE NA POZIOMIE SZKOŁY ŚREDNIEJ, A TAKŻE PREZENTOWAĆ UMIEJĘTNOŚĆ PRACY Z TEKSTEM LITERACKIM I

NAUKOWYM. PONADTO POWINIEN ZNAĆ SPECYFIKĘ DYSCYPLINY JAKĄ JEST KOMUNIKACJĄ MIĘDZYKULTUROWĄ, ROZUMIEĆ JEJ ISTOTĘ, PRZEDMIOT, ZNACZENIE I MIEJSCE W STRUKTURZE NAUK.

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C ₁	Zaznajomienie studentów z wybranymi definicjami i propozycjami rozumienia filozofii oraz kultury, a także ukazanie płaszczyzn ich wzajemnego oddziaływania
C ₂	Ukazanie kulturotwórczego i cywilizacyjnego wpływu filozofii w obszarze krytyczno-racjonalnym i teoretyczno-naukowsotwórczym
C ₃	Zaprezentowanie znaczenia filozofii dla estetyczno-praktycznego i sapiencjalno-egzystencjalnego wymiaru kultury i człowieczeństwa

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
EK_01	Student zna podstawowe definicje filozofii oraz kultury, umie określić różne dziedziny kultury, a także rozumie znaczenie i rolę filozofii w dziejach kultury	K_W02
EK_02	Student potrafi rozpoznać, zinterpretować i analizować kulturotwórcze oddziaływanie filozofii	EK_03: K_U03
EK_03	Student jest gotów do krytycznej oceny posiadanej przez siebie wiedzy w kontekście filozoficznej analizy kultury i w perspektywie istnienia kultur „niefilozoficznych”	EK_05: K_K01

3.3 Treści programowe

A. Problematyka ćwiczeń, konwersatoriów, laboratoriów, zajęć praktycznych

Treści merytoryczne:
1. Definicje – znaczenie – rozumienie. Analiza określenia i rozumienia podstawowych pojęć przedmiotowych: kultura, cywilizacja, filozofia, antropologia. Wskazanie współzależności i wzajemnego oddziaływania wymienionych wcześniej dziedzin. Obszary wpływu i wektory determinacji: wpływ kultury na filozofię – wpływ filozofii na kulturę. Metafora drzewa kultury i jej komponenty: kultura odziedziczona, kompetencja kulturowa, praktyki kulturowe.
2. Szkic historyczny – filozoficzne źródła kultury europejskiej. Narodziny filozofii i jej wkład w rozwój kultury greckiej. Obszary kultury i kulturotwórczego oddziaływania filozofii: racjonalność, demitologizacja, moralność, nauka, sztuka, polityka, wychowanie, literatura. Kultura rzymska i filozoficzna interpretacja prawno-polityczna.
3. Antropologia filozoficzna: filozoficzno-kulturowy wymiar teorii człowieka.

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

Człowiek – czyli podmiot i cel kultury. Człowiek jako *dramatis persona* - człowiek oglądany „od zewnątrz”. Poznanie zmysłowe i intelektualne. Człowiek jako *homo faber*. Między immanencją a transcendencją. Bycie człowiekiem – świadomość i samoświadomość. „Ja”, „podmiot”, „osoba”. *Theoria, praxis, poiesis*. Człowiek jako twórca kultury: Prawda – Dobro – Piękno.

4. Filozofia a religia.

Geneza: filozofia jako demitologizacja kultury. Od metafizyki do filozoficznej koncepcji Absolutu. Filozofia religii i teoria bytu koniecznego/bytu możliwego/bytu pierwszego. Filozoficzna analiza fenomenu religijności człowieka. Człowiek wobec tajemnicy istnienia; religijna antyteza i synteza: *sacrum i profanum*; transcendencja i immanencja; doczesność i wieczność.

5. Naukowotwórczy (cywilizacyjno-techniczny) wymiar filozofii.

„Filozoficzna” geneza nauki. Mądrość filozofów i racjonalizacja rzeczywistości. Naukowotwórczy charakter pytań filozoficznych. Przejście od „jak” do „dlaczego”. Od opisu do wyjaśnienia świata – J. Ortega y Gasset i rola filozofii względem nauk szczegółowych. Filozofia jako „królowa nauk”, „matka nauk”, król Lear, który utracił swe królestwo i metafora W. Windelbanda. Teza E. Husserla: filozofia jako nauka pierwsza (pewna, niekwestionowana).

6. Sztuka i estetyka filozoficzna w przestrzeni kultury.

Sztuka i artystyczna działalność człowieka przedmiotem filozoficznego namysłu. *Poiesis* – fenomen estetycznej twórczości człowieka. Twórczość jako działanie w obliczu Piękna. Rola zmysłów, wyobraźni, uczuć.

7. Etyka filozoficzna i filozofia polityki.

Moralny wymiar bytu ludzkiego. Działanie człowieka w obliczu wartości i etyka filozoficzna. Etyczne determinanty działania człowieka: dusza, cnota, dobro, powinność, odpowiedzialność, wolność. Człowiek jako „ja”, „jaźń”, „podmiot”, „osoba”. Społeczeństwo jako przedmiot refleksji filozoficznej. Człowiek – czyli obywatel i społeczna natura ludzka (*dzoön politikon*). Filozoficzna typologia ustrojów państwowych i ich waloryzacja. Etyka obywatelska. Prawo natury a prawo stanowione.

8. Sapiencjalno-egzystencjalny wymiar filozofii.

Filozofia jako sztuka życia – Plotyna metafora modelowania siebie samego jako posągu. Filozoficzna troska o duszę (*psyches epimeleia*) i jej antyczne (sokratejsko-platońskie) antecedencje. Klasyczne paradygmaty filozoficznych modeli życia i ich współczesne transformacje: stoicyzm, epikureizm, sceptycyzm. Coaching filozoficzny i psychoterapia filozoficzna jako lekarstwo (*farmakon*) filozofii wobec wyzwań teraźniejszości.

3.4 Metody dydaktyczne

Ćwiczenia:

- analiza tekstów z dyskusją,
- praca w grupach (problematyzacja kwestii zawartych w materiałach źródłowych)

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)

EK_01	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI STUDENTA W TRAKCIE ZAJĘĆ; SEMESTRALNA PISEMNA PRACA ZALICZENIOWA	ĆWICZENIA
EK_02	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI STUDENTA W TRAKCIE ZAJĘĆ; SEMESTRALNA PISEMNA PRACA ZALICZENIOWA	ĆWICZENIA
EK_03	OBSERWACJA I OCENA INDYWIDUALNEJ AKTYWNOŚCI STUDENTA W TRAKCIE ZAJĘĆ; SEMESTRALNA PISEMNA PRACA ZALICZENIOWA	ĆWICZENIA

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

WARUNKIEM KONIECZNYM ZALICZENIA PRZEDMIOTU JEST OBECNOŚĆ STUDENTA W TRAKCIE ZAJĘĆ. DOPUSZCZALNA JEST JEDNA NIEOBECNOŚĆ, A KAŻDA KOLEJNA WYMAGAĆ BĘDZIE INDYWIDUALNEGO ZALICZENIA, W TRAKCIE KTÓREGO STUDENT ODPOWIADAŁ BĘDZIE NA PYTANIA DOTYCZĄCE MATERIAŁU REALIZOWANEGO W CZASIE OPUSZCZONYCH ZAJĘĆ.

KRYTERIUM OCENY STANOWI WERBALNA AKTYWNOŚĆ ORAZ POZIOM MERYTORYCZNEGO PRZYGOTOWANIA STUDENTA WERYFIKOWANY W CZASIE DYSKUSJI PROBLEMOWEJ PRZEPROWADZANEJ W TRAKCIE ZAJĘĆ, A TAKŻE NA PODSTAWIE SEMESTRALNEJ PRACY PISEMNEJ.

- ocena „niedostateczna” (2.0): student nawet w stopniu elementarnym i znikomym nie posiada wiedzy w zakresie omawianych w trakcie zajęć zagadnień. Wykazuje się całkowitą nieznaną podstawowych pojęć, problemów i faktów dotyczących kulturowych funkcji filozofii.

- ocena „dostateczna” (3.0): wiedza studenta w zakresie omawianych w trakcie zajęć zagadnień jest niespójna i niekompletna. Wykazuje się on znajomością tylko podstawowych pojęć, problemów i faktów dotyczących kulturowych funkcji filozofii, ale bez ich rozwinięcia, uzasadnienia oraz głębszego zrozumienia i osadzenia w szerszym kontekście tematycznym. Jedynie pobieżnie („hasłowo”) student wie, czym jest kultura, cywilizacja i filozofia (ćwiczenia 1); z trudem i w sposób niekompletny rozpoznaje filozoficzne źródła kultury europejskiej (ćwiczenia 2); w stopniu bardzo ograniczonym wie, czym jest antropologia filozoficzna (ćwiczenia 3). Student identyfikuje tylko nieliczne zależności między filozofią a religią, nie ma świadomości historycznej roli i znaczenia demitologizującej funkcji filozofii w ramach kultury europejskiej (ćwiczenia 4). Student nie potrafi w sposób pogłębiony, spójny i metodyczny ukazać naukowotwórczego (cywilizacyjno-technicznego) wymiaru filozofii, choć świadom jest statusu filozofii jako nauki (ćwiczenia 5). Student akceptuje fenomen estetycznej twórczości człowieka, ale nie jest w stanie scharakteryzować sztuki w kontekście filozoficznym (ćwiczenia 6). Dostrzega moralno-społeczny wymiar bytu ludzkiego, jednak nie potrafi poddać go analizie w perspektywie filozoficzno-etycznych pojęć (ćwiczenia 7). Rozróżnia egzystencjalno-życiowe paradygmaty, ale bez świadomości ich filozoficznych antecedenencji (ćwiczenia 8).

- ocena „dobra” (4.0): student wie, czym jest filozofia, kultura i cywilizacja, potrafi wskazać różnice między nimi, a w stopniu podstawowym rozpoznaje współzależności i wzajemne oddziaływanie wymienionych wcześniej dziedzin (ćwiczenia 1). Potrafi przytoczyć i scharakteryzować filozoficzne źródła kultury europejskiej (ćwiczenia 2). Student w zakresie umiarkowanym zna i rozumie filozoficzno-kulturowy wymiar teorii człowieka (ćwiczenia 3). Identyfikuje współzależności występujące między filozofią a religią, potrafi też

scharakteryzować religijny wymiar bytu ludzkiego (ćwiczenia 4). Student umie wskazać naukowo twórczy oraz cywilizacyjno-techniczny wpływ filozofii na kulturę, w stopniu podstawowym potrafi wskazać relacje między filozofią a naukami szczegółowymi (ćwiczenia 5). Wie, czym jest *poiesis*, potrafi dokonać podstawowej filozoficznej charakterystyki sztuki (ćwiczenia 6). Student jest świadom moralno-społecznego wymiaru bytu ludzkiego, widzi rolę i znaczenie etycznych determinantów działania człowieka (ćwiczenia 7). Potrafi wskazać podstawowe pojęcia dotyczące tradycji filozoficznych sztuk życia: stoicyzm, epikureizm, sceptycyzm, troska o duszę, filozofia jako lekarstwo (ćwiczenia 8).

- ocena „bardzo dobra” (5.0): student wie, czym jest filozofia, cywilizacja, kultura, antropologia. W stopniu wyczerpującym potrafi wskazać obszary współzależności i wzajemnego oddziaływania wymienionych dziedzin. Rozróżnia i jest w stanie logicznie przeanalizować wpływ kultury na filozofię oraz wpływ filozofii na kulturę (ćwiczenia 1). Dobrze zna i rozumie filozoficzne źródła kultury europejskiej, a także obszary kultury i kulturotwórczego oddziaływania filozofii (ćwiczenia 2). Student jest w pełni świadom roli człowieka (i problematyki człowieka) w kontekście refleksji filozoficzno-kulturowej. Potrafi przeanalizować takie determinanty antropologii jak: świadomość i samoświadomość, „Ja”, „podmiot”, „osoba”, *Theoria*, *praxis*, *poiesis*; umie też wieloaspektowo ukazać człowieka jako twórcę kultury (ćwiczenia 3). Wszelkierne rozpoznaje wzajemne relacje między religią a filozofią; bezbłędnie charakteryzuje w kontekście filozoficznym fenomen religijności człowieka: człowiek wobec tajemnicy istnienia, *sacrum* i *profanum*, transcendencja i immanencja, doczesność i wieczność (ćwiczenia 4). Student jest w pełni świadom filozoficznej genezy nauki oraz w stopniu wyczerpującym potrafi przedstawić naukowotwórczy charakter pytań filozoficznych; posiada pogłębioną wiedzę w zakresie relacji między filozofią a naukami szczegółowymi (ćwiczenia 5). Bezbłędnie identyfikuje znaczenie sztuki i estetyki filozoficznej w przestrzeni kultury (ćwiczenia 6). Zna i rozumie w stopniu pogłębionym moralny wymiar bytu ludzkiego, jest w stanie scharakteryzować działanie człowieka w obliczu wartości; trafnie rozpoznaje etyczne determinanty działania człowieka; potrafi też bezbłędnie opisać człowieka jako istotę społeczną (ćwiczenia 7). Bardzo dobrze zna podstawowe pojęcia dotyczące tradycji filozoficznych sztuk życia; ma świadomość istnienia filozoficznej troski o duszę i jej antycznych korzeni. Trafnie rozpoznaje klasyczne paradygmaty filozoficznych modeli życia i ich współczesne transformacje: stoicyzm, epikureizm, sceptycyzm. Potrafi scharakteryzować coaching filozoficzny i psychoterapię filozoficzną (ćwiczenia 8).

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny z harmonogramu studiów	15
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	5
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	30
SUMA GODZIN	50
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	2

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	Nie przewidziano
zasady i formy odbywania praktyk	Nie przewidziano

7. LITERATURA

Literatura podstawowa: Gogacz M., <i>Szkice o kulturze</i>, Kraków, Warszawa/Struga 1985, I: <i>Filozoficzne aspekty kultury</i>, s. 12-130   Hadot P., <i>Filozofia jako edukacja dorosłych. Teksty, perspektywy, rozmowy</i>, Teologia Polityczna, Warszawa 2023, cz. III: <i>Naucz się ponownie widzieć świat</i>, s. 291-402   Jaroszyński P., <i>Człowiek i nauka. Studium z filozofii kultury</i>, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2008, r. IV: <i>Ideologizacja filozofii</i>, s. 207-222   Kilijanek M., <i>Nauka i kultura</i>, [w:] <i>W kręgu filozofii i nauki, kultury i społeczeństwa</i>, red. T. Buksiński, E. Pakszys, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Filozofii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2009, s. 171-193   Motycka A., <i>Spory filozoficzne o racjonalność nauki</i>, [w:] <i>W kręgu filozofii i nauki, kultury i społeczeństwa</i>, red. T. Buksiński, E. Pakszys, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Filozofii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2009, s. 103-110   Rosińska Z., Michalik J. (red.), <i>Co to jest filozofia kultury?</i>, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006   Wilczyńska W., Mackiewicz M., Krajka J., <i>Komunikacja interkulturowa. Wprowadzenie</i>, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2019, r. 1: <i>Kultura – atrybut człowieka i społeczności ludzkich</i>, s. 17-66   Żurkowska G., <i>Triumf czy klęska rozumu praktycznego?</i>, [w:] <i>W kręgu filozofii i nauki, kultury i społeczeństwa</i>, red. T. Buksiński, E. Pakszys, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Filozofii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2009, s. 299-310   Zachariasz A. L., <i>Kulturozofia</i>, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2007, r. I: <i>Kultura sposobem istnienia człowieka</i>, s. 23-35   Zachariasz A. L., <i>Kultura. Jej status i poznanie</i>, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2007, <i>Rozprawa druga: Kultura i dziedziny jej realizacji</i>, s. 51-128
Literatura uzupełniająca: Hull Z., <i>Filozofia i literatura w poszukiwaniu prawdy o człowieku</i>, [w:] <i>Kultura jako problem filozofii</i>, red. T. Borys, A. Płachciak, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, s. 217-226

- Jaroszyński P., *Człowiek i nauka. Studium z filozofii kultury*, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2008, r. IV: *Nauka: w stronę technologii i ideologii*, s. 121-148
- Karas M., *Filozofia i kultura w czasach przetłomu*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2023, s. 33-42
- Ortega y Gasset J., *Po co wracamy do filozofii*, [w:] J. Ortega y Gasset, *Po co wracamy do filozofii*, wyb. S. Cichowicz, tłum. E. Burska, M. Iwińska, A. Jancewicz, Wydawnictwo SPACJA, Warszawa 1992, s. 141-162
- Krąpiec M. A., *Człowiek w kulturze*, Wydawnictwo Gutenberg-Print, Warszawa 1996, r. IV: *Człowiek twórcą kultury*, s. 148-193
- Zachariasz A. L., *Antropotelizm. Człowiek a sens istnienia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2005, r. 10: *Człowiek jako jestestwo wobec kultury*, s. 165-178

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej